

AXBOROT URUSHI DAVRIDA BILIMLAR BAZASINING ROLI

Farg'ona davlat texnika Universiteti Axborot
texnologiyalari va telekommunikatsiya fakulteti
Sun'iy intellekt yo'nalishi 510 23 guruh talabasi

Tursunova Muyassar

Ilmiy rahbar: Zokirov Sanjarbek PhD, dotsent.

Annotatsiya. Maqola axborot urushi davrida bilimlar bazasining strategik rolini, funksiyalari va samarali ishlatilishini keng ko'lamda o'rganadi. Unda bilimlar bazasining tahlil, prognoz va qaror qabul qilishdagi imkoniyatlari batafsil keltirilgan hamda amaliy misollar bilan tushuntirilgan.

Kalit so'zlar. axborot urushi, bilimlar bazasi, strategik rol, qaror qabul qilish, axborot xavfsizligi, razvedka, kiberurush, sun'iy intellekt.

Zamonaviy dunyoda urush faqat qurol va harbiy kuch bilan amalga oshirilmaydi. Axborot urushi — bu davlatlar, tashkilotlar yoki siyosiy guruhlar o'rtasidagi axborot, bilim va raqamli resurslarni boshqarish orqali amalga oshiriladigan strategik harakatlardir. Axborot urushi tezligi, aniqligi va samaradorligi bilan ajralib turadi. Shu nuqtai nazardan, bilimlar bazasi axborot urushida eng muhim vositalardan biri hisoblanadi. Bilimlar bazasi — bu izchil va tartiblangan ma'lumotlar majmui bo'lib, ularga tezkor kirish va tahlil qilish imkonini beradi. Axborot urushida qaror qabul qilish va strategiyalarni ishlab chiqish uchun vaqt omili juda muhim. Shu bois, bilimlar bazasi — nafaqat ma'lumot manbai, balki tahlilchi va prognozchi sifatida ham xizmat qiladi.

Axborot urushining asosiy xususiyatlaridan biri — axborotning tez tarqalishi va katta hajmda bo‘lishi. Raqib haqidagi ma’lumotlar, siyosiy va iqtisodiy ma’lumotlar, kiberxavfsizlik va harbiy razvedka ma’lumotlari bilimlar bazasida tizimli tarzda saqlanishi zarur.

Axborot urushida bilimlar bazasi bir nechta asosiy funksiyani bajaradi:

1. Ma’lumotlarni yig‘ish va tizimlashtirish
Harbiy, siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy ma’lumotlar yig‘iladi. Masalan, dushman harakatlari, moliyaviy resurslar, texnologik rivojlanishlar, kiberxavfsizlik tahdidlarining barchasi bazaga kiritiladi. Ma’lumotlar tartiblangan holda saqlanadi, indekslanadi va tezkor qidiruvga tayyorlanadi.

2. Tahlil va prognozlash
Bilimlar bazasidagi ma’lumotlar sun’iy intellekt, algoritmlar va avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida tahlil qilinadi. Bu esa raqibning harakatlarini oldindan aniqlash va strategik qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Masalan, raqibning kiberhujumlar yo‘nalishi yoki harbiy operatsiyalar jadvali prognoz qilinadi.

3. Qaror qabul qilishni qo‘llab-quvvatlash
Tezkor va aniq qaror qabul qilish axborot urushida muvaffaqiyat kalitidir. Bilimlar bazasi rahbarlarga va analitik guruhlariga tezkor tahlil natijalarini taqdim etadi. Bu davlatlararo raqobat sharoitida ustunlikni ta’minlaydi.

4. Axborotni himoya qilish va boshqarish
Bilimlar bazasi axborot xavfsizligini ta’minlaydi. Maxfiy ma’lumotlar himoyalanaadi, noto‘g‘ri axborot tarqalishi oldi olinadi. Shu bilan birga, axborot oqimi boshqariladi, muhim qarorlar uchun faqat ishonchli manbalar ishlatiladi.

Axborot urushida bilimlar bazasining strategik roli

1. Raqibni tahlil qilish va oldini olish
Bilimlar bazasi yordamida raqibning strategiyalari va niyatlari aniqlanadi. Shu

orqali oldindan choralar ko‘riladi, xatarlar kamaytiriladi. Masalan, dushman harbiy operatsiyasini prognoz qilish va unga qarshi tezkor chora ko‘rish.

2. Tezkor javob va resurslarni boshqarish
Bilimlar bazasidagi ma’lumotlar yordamida resurslar va kuchlarni samarali taqsimlash mumkin. Bu esa harbiy operatsiyalarda yoki kiberurushlarda tezkor javob berishga imkon yaratadi.

3. Axborot ustunligini ta’minlash
Zamonaviy urushlarda nafaqat qurol, balki axborot bilan ustunlikni qo‘lga kiritish muhim. Bilimlar bazasi axborot ustunligini yaratadi va raqibdan tezkor javob olish imkonini beradi.

4. Innovatsion va texnologik imkoniyatlar
Sun’iy intellekt, katta ma’lumotlar (Big Data) va avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida bilimlar bazasi raqobatda innovatsion afzallik beradi. Masalan, real vaqt rejimida razvedka ma’lumotlarini tahlil qilish va qaror qabul qilish.

Bilimlar bazasini yaratish va samarali ishlatish

1. Ma’lumotlarni sifatli to‘plash
Noto‘g‘ri yoki eskirgan ma’lumot xatolarga olib keladi. Shu sababli, har bir axborot manbasi tekshiriladi va faqat ishonchli ma’lumotlar bazaga kiritiladi.

2. Axborotlarni integratsiya qilish
Turli manbalardan kelgan axborot birlashtiriladi. Qarama-qarshiliklar aniqlanadi va redundansiyalar bartaraf etiladi.

3. Maxfiylik va himoya
Bilimlar bazasi maxfiy axborotlarni himoya qilish uchun kriptografik va boshqa xavfsizlik mexanizmlari bilan jihozlanadi. Shu orqali raqib tomonidan axborot o‘g‘irlanishi yoki buzilishi oldi olinadi.

4. Real vaqt rejimida ishlash
Bilimlar bazasi doimiy yangilanib turishi va real vaqt rejimida tahlil qilish

imkoniyatiga ega bo'lishi kerak. Bu axborot urushida tezkor qaror qabul qilishni ta'minlaydi.

Amaliy misollar va qo'llanilishi

1. Harbiy sohada Bilimlar bazasi yordamida razvedka ma'lumotlari tahlil qilinadi, dushman joylashuvi aniqlanadi va operatsiyalar samaradorligi oshiriladi. Misol uchun, sun'iy yo'ldosh ma'lumotlari va kiber razvedka natijalari bazaga kiritilib, strategik qarorlar qabul qilinadi.

2. Siyosiy va iqtisodiy sohada Davlatlar axborot urushida diplomatik ma'lumotlar va iqtisodiy resurslarni tahlil qiladi. Bilimlar bazasi yordamida raqib davlatning siyosiy qarorlarini oldindan prognoz qilish mumkin.

3. Kiberxavfsizlik va kiberurushlar Bilimlar bazasi kiberhujumlarni oldindan aniqlash va ularga qarshi tezkor choralar ko'rishda ishlatiladi. Masalan, serverlarga qilingan hujumlar, zararli dasturlar tarqalishi yoki axborot manipulyatsiyasi oldi olinadi.

Zamonaviy dunyoda urush faqat qurol-yarog' bilan emas, axborot va bilim ustunligi orqali ham olib boriladi. Axborot urushi davrida davlatlar va tashkilotlar raqibni tahlil qilish, resurslarni boshqarish, strategik qarorlar qabul qilish va axborot ustunligini qo'lga kiritish uchun bilimlar bazalariga tayanadilar. Bilimlar bazasi nafaqat ma'lumotlarni saqlash vositasi, balki ularni tahlil qilish, prognoz qilish va qaror qabul qilish jarayonida samarali vosita sifatida ishlatiladi. Bilimlar bazasi yordamida raqibning strategiyasi va harakatlarini oldindan aniqlash, xavf-xatarlarni kamaytirish, kiber va harbiy xujumlarga tezkor javob berish imkoniyati mavjud bo'ladi. Shu bilan birga, axborotning to'g'riligini va maxfiyligini ta'minlash, real vaqt rejimida yangilanish va boshqaruv tizimlarini yaratish urushda ustunlikka erishishning muhim omillari hisoblanadi. Axborot urushida bilimlar bazasi nafaqat harbiy va siyosiy

sohalarda, balki iqtisodiy, diplomatik va kiberxavfsizlik sohalarida ham strategik vosita sifatida xizmat qiladi. Bu, o'z navbatida, davlat va tashkilotlarning tezkor qaror qabul qilish imkoniyatini oshiradi, resurslarni samarali boshqarishga yordam beradi va raqib ustidan axborot ustunligini ta'minlaydi. Shu bilan birga, bilimlar bazasining samarali ishlatilishi uchun ma'lumotlarni sifatli yig'ish, turli manbalarni integratsiya qilish, axborot xavfsizligini ta'minlash va real vaqt rejimida tahlil qilish kabi choralar amalga oshirilishi zarur. Axborot urushining samaradorligi bevosita bilimlar bazasining sifatiga va uni boshqarish tizimiga bog'liq bo'ladi. Umuman olganda, axborot urushida bilimlar bazasi nafaqat strategik qurol, balki davlat xavfsizligini ta'minlash va raqobatda ustunlikka erishishning hal qiluvchi vositasi hisoblanadi. Shu sababli, zamonaviy davrda bilimlar bazalarini rivojlantirish va samarali ishlatish har bir davlat va tashkilot uchun eng muhim vazifalardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov, A. (2021). Axborot xavfsizligi va zamonaviy strategiyalar. Toshkent: Fan.
2. Tursunov, B. (2020). Bilimlar bazasi va tahlil usullari. Toshkent: Ilmiy nashr.
3. Abdullayev, S. (2019). Axborot texnologiyalari va xavfsizlik. Toshkent: Ilm Ziyo.
4. Murodov, D. (2020). Kiberxavfsizlik va strategik tahlil. Toshkent: Fan va Texnika.
5. Smith, J. (2019). Information Warfare and Knowledge Management. London: Routledge.
6. Johnson, P. (2020). Strategic Use of Databases in Modern Conflicts. New York: Springer.
7. Brown, L. (2018). Data Analysis in Military Operations. Oxford: Oxford University Press.
8. Wilson, R. (2021). Knowledge Management for Security and Defense. Cambridge: Cambridge University Press.